

MITET DHE TË VËRTETAT RRETH VAKSINËS COVID-19

**Kosova's Organization
of Medical Students**

COVID-19 është një sëmundje infektive e shkaktuar nga virusi SARS-CoV 2, që i takon familjes së koronavirusëve. Rasti i parë i konfirmuar me COVID-19 është shënuar më 31 Dhjetor 2019, ndërsa pandemia me COVID-19 është shpallur nga Organizata Botërore e Shëndetësisë më 11 Mars 2020. Që nga paraqitja e rasteve të para me COVID-19 shkencëtarët kanë filluar punën për të gjetur kurën e kësaj sëmundje, dhe më e rëndësishmja për të gjetur vaksinën efikase kundër COVID-19, si metoda më efikase për të parandaluar përhapjen e virusit.

Por në fakt, edhe pse SARS-CoV 2 është një virus i shfaqur vonë, koronavirusët janë subjekt i shkencës për më shumë se 50 vite. Që atëherë shkencëtarët e kanë ditur rëndësinë e S proteinës dhe e kanë identifikuar si target për zhvillimin e vaksinës dhe terapisë me antitropa. Ngjashëm edhe teknologjitë e përdorura në zhvillimin e vaksinës kundër COVID-19, ARNm (për Pfizer) dhe adenovirusët si vektor (për AstraZeneca) janë teknologji që janë studiuar dhe kanë filluar të hulumtohen shumë vite më parë [1].

Andaj, zhvillimi i shpejtë i vaksinës efikase dhe të sigurt nuk ka injoruar asnjë fazë të testimit të sigurisë. Zhvillimi i shpejtë i saj është mundësuar sepse:

- Teknologjitë/mekanizmat e përdorura për vaksinën kundër COVID-19 nuk janë të reja, këto teknologji ka disa vite që po testohen.
- Proceset e prodhimit për vaksinat mRNA dhe vaksinat me adenovirusët si vektor kanë qenë të hulumtuara para se të përhapej virusi SARS-CoV 2.
- Shtetet kanë ndarë me njëra tjetrën shumë shpejt informatat për ndërtimin gjenetik të SARS-CoV 2, gjë që e ka shpejtuar fillimin e punës për vaksinë.
- Zbuluesit e vaksinës kanë kaluar disa faza të krijimit të vaksinës në mënyrë simultane, kështu duke mbledhur informacionin e nevojshëm më shpejt.
- Shtetet dhe organizatat e ndryshme kanë financuar pa hezitim hulumtimet për zbulimin e vaksinës.

Por një vaksinë është e suksesshme vetëm nëse njerëzit e marrin, andaj shkencëtarët kishin edhe një detyrë tjetër krahas pandemisë, të luftonin edhe infodeminë.

Aq shpejt sa po përhapej COVID-19, po me aq shpejtësi po përhapeshin edhe lajmet e rreme dhe mitet mbi COVID-19 dhe vaksinën. Këto lajme të rreme dhe mite ndikuan në hezitimin fillestar të popullatës për marrjen e vaksinës kundër COVID-19. Bazuar në analizën e komenteve në rrjete televizive ndërkombëtare si BBC dhe CNN, si dhe komentet në rrjetet sociale, Facebook dhe Instagram, janë identifikuar 8 pika të cilat kanë nxitur dyshim tek njerëzit për marrjen e vaksinës kundër COVID-19:

- 1) shpejtësia e zhvillimit të vaksinës kundër COVID-19
- 2) efektet e panjohura afat-gjate të vaksinës
- 3) kohëzgjatja e panjohur e mbrojtjes nga vakcina
- 4) përbërja e vaksinës
- 5) teknologjia e re e vaksinës me ARNm
- 6) preferenca për imunitet natyral,
- 7) efikasiteti i vaksinës kundrejt shkallës së vdekshmërisë
- 8) mungesa e evidencës shkencore [2].

Nga këto pika dyshimi lindën edhe shumë mite për vaksinën, ndër të cilat më të përhapura janë:

Vaksina COVID-19 shkakton infertilitet tek gratë.

Ky mit ka rrjedhur nga raporti fals i përhapur në rrjete sociale që thotë se antitropat e marra nga vakcina sulmojnë proteinën syncitin-1 të traktit riprodhues të gruas. Syncitin-1 dhe proteinat e virusit janë të ndryshme, dhe vakcina COVID-19 nuk ndërvepron me këtë proteinë dhe nuk ndikon në shtatzëni apo fertilitetin e gruas. [3,4]

Vaksina të infektom me virus.

Vaksina nuk përmban virusin SARS-CoV 2 andaj nuk mund të shkaktojë infeksionin COVID-19. Vaksina përmban vetëm elemente të virusit, dhe nxit sistemin imunitar të krijojë antitropa kundër këtyre elementeve, që e mbrojnë organizmin nga infeksioni. [4]

Efektet anësore të vaksinës janë të rrezikshme.

Efektet anësore të vaksinës COVID-19 janë afat shkurta, nuk janë serioze dhe nuk janë të rrezikshme. Ato përfshijnë kryesisht dhembje në vendin e injektimit, temperaturë, kokëdhembje dhe dhembje të trupit që zgjasin rreth dy ditë. [5]

Vaksina përmban mikroçip.

Vaksina COVID-19 përmban ARN mesengjere (ARNm) të virusit, dhe përbërës tjerë të zakonshëm të vaksinave si yndyrna dhe kripëra, dhe sasi të vogël të karbohidrateve. Vaksina NUK përmban inde fetale, e as mikroçipa, apo pajisje tjera të përgjimit [3]

- Teknologjia e përdorur për zhvillimin e vaksinës është shumë e re për të qenë e sigurt.

ARNm si teknologji për zhvillimin e vaksinës në fakt është qendër e hulumtimeve shkencore tash e dy dekada. [6]

Vaksina COVID-19 futet në qelizë dhe ndryshon ADN-në.

ARNm e virusit në fakt futet brenda qelizave të sistemit imunitar për të nxitur përgjigjen imunitare, por ajo nuk futet brenda në bërthamë të qelizës, aty ku gjendet ADN-ja. Andaj nuk ka kurrfarë ndërveprimi me ADN-në e organizmit. [7]

Pavarësisht miteve dhe të pavërtetave për vaksinën COVID-19, procesi i vaksinimit në gjithë botën po vazhdon. Momentalisht (nëntor 2021) 54% të popullatës në botë kanë marrë të paktën një dozë të vaksinës, ndërsa 43% janë plotësisht të vaksinuar. Emiratet e Bashkuara Arabe zënë vendin e parë me 90% të popullatës së vaksinuar me dy doza, përcjellë nga Singapori (88%), Portugalia (87%), e Malta (86%). Ndërsa vendin e fundit me vaksinim e kanë Kongo dhe Burundi me më pak se 0.1% të popullatës të vaksinuar. Tashmë shumë shtete kanë filluar të marrin dozën e tretë të vaksinimit, ku vendin e parë mban Kili me 40% të popullatës të vaksinuar me dozën e tretë, përcjellë nga Uruguaji me 38% dhe Emiratet e Bashkuara Arabe me 30%. [8]

Në Kosovë, vaksinat e para arritën me 29 Mars 2021, dhe deri tani (nëntor 2021) 46% e popullatës kanë marrë të paktën një dozë, ndërsa 41% janë plotësisht të vaksinuar. Në ndërkohë ka filluar dhënia e dozës së tretë përforcuese të vaksinës kundër COVID-19 [9].

Që nga dita e parë e vaksinimit, vullnetarët e KOMS kanë përkrahur punonjësit shëndetësor në procesin e vaksinimit, duke ndihmuar në Qendrën e Vaksinimit në Prishtinë. Ekipi i KOMS është jashtëzakonisht i lumtur që ka pasur mundësinë të ndihmojë në këtë proces kaq të rëndësishëm për shëndetin publik të vendit.

Literatura:

1. COVID-19 Vaccines: Myth Versus Fact [Internet]. *www.hopkinsmedicine.org*. Available from: <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus/covid-19-vaccines-myth-versus-fact>
2. Islam MS, Kamal A-HM, Kabir A, Southern DL, Khan SH, Hasan SMM, et al. COVID-19 vaccine rumors and conspiracy theories: The need for cognitive inoculation against misinformation to improve vaccine adherence. Lavorgna L, editor. *PLOS ONE* [Internet]. 2021 May 12;16(5):e0251605. Available from: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0251605>
3. Most D. Myths vs. Facts: Making Sense of COVID-19 Vaccine Misinformation [Internet]. Boston University. 2021. Available from: <https://www.bu.edu/articles/2021/myths-vs-facts-covid-19-vaccine/>
4. The COVID-19 Vaccine: Myths Versus Facts [Internet]. *www.muhealth.org*. 2021. Available from: <https://www.muhealth.org/our-stories/covid-19-vaccine-myths-vs-facts>
5. COVID-19 vaccine myths debunked [Internet]. Mayo Clinic Health System. 2021. Available from: <https://www.mayoclinichealthsystem.org/hometown-health/featured-topic/covid-19-vaccine-myths-debunked>
6. About mRNA COVID-19 Vaccines | CDC [Internet]. *www.cdc.gov*. 2021. Available from: <https://www.cdc.gov/vaccines/covid-19/hcp/mrna.html>
7. CDC. COVID-19 and Your Health [Internet]. Centers for Disease Control and Prevention. 2020. Available from: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/facts.html>
8. Holder J. Tracking Coronavirus Vaccinations Around the World. *The New York Times* [Internet]. 2021; Available from: <https://www.nytimes.com/interactive/2021/world/covid-vaccinations-tracker.html>
9. covidvax.live: Live COVID-19 Vaccination Tracker - See vaccinations in real time! [Internet]. *covidvax.live*. 2021 [cited 2021 Dec 23]. Available from: https://covidvax.live/location/owid_kos